

सर्वोच्च अदालत, एक न्यायाधीशको इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
फैसला

०७०-WO-००९७

विषय :- उत्प्रेषणयुक्त परमादेश ।

जिल्ला सप्तरी गाउँ विकास समिति रौतहट वडा नं. ३ बस्ने रामदेव मण्डल --१ निवेदक
विरुद्ध

जिल्ला सप्तरी गाउँ विकास समिति रौतहट वडा नं.१ बस्ने चन्द्रकुमार दास ---१

जिल्ला सप्तरी गाउँ विकास समिति रौतहट वडा नं. ७ घर भई रौतहट

गाउँ विकास समिति पदपूर्ति समितिको अध्यक्ष अमरलाल साह ----- १

जिल्ला सप्तरी गाउँ विकास समिति बोदेबरसाहन वडा नं. ७ घर भई रौतहट

गाउँ विकास समिति पदपूर्ति समितिको सदस्य सचिव कपिलेश्वर साह ----- १ विपक्षी

जिल्ला सप्तरी रौतहट गाउँ विकास समितिको कार्यालय ----- १

तत्कालीन अवस्थामा गाउँ विकास समिति रौतहटमा काजमा रही हाल सप्तरी

जिल्ला मलेठ गाउँ विकास समितिको सचिव ताहिर हुसेन ----- १

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७ (२) बमोजिम पेश हुन आएको
प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यस प्रकार छ :-

म निवेदक जिल्ला सप्तरी गाउँ विकास समिति रौतहटको स्थायी स्थानीय वासिन्दा
रहेकोले गाउँ विकास समितिको हरेक क्रियाकलापलाई रेखदेख तथा गैरकानूनी कार्यलाई
रोक्नु तथा गाउँ विकास समितिको साधन स्रोत अनुदानलगायतका कुराहरूको संरक्षण गर्नु
हरेक सचेत नागरिकको कर्तव्य हुने भएकोले हाल हाम्रो गाउँ विकास समितिमा यस्ता

गैरकानूनी कार्यवारे विवाद भएको र उक्त कुरा जानकारीको लागि रितपूर्वकको कागजपत्रको नक्कलको लागि सम्बन्धित पदाधिकारीलाई निवेदन गर्दा मिति २०७०।४।१३ र २०७०।४।१४ मा नक्कल प्राप्त गरी सम्पूर्ण कुराहरूका बारेमा थाहा जानकारी पाई प्रस्तुत रिट निवेदन लिई सम्मानीत अदालतको शरणमा आएको छु । स्थानीय निकायअन्तर्गत विभिन्न पदको स्वीकृत दरवन्दीअन्तर्गत अस्थायीको रूपमा निरन्तर कार्यरत कर्मचारीहरूलाई विज्ञापनको माध्यमबाट स्थायी गर्ने कानूनी व्यवस्था २०६३ सालमा स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६को तेस्रो संशोधनद्वारा आएको हो । उक्त नियमावलीको नियम २१३ क (१) अनुसार अस्थायी रूपमा निरन्तर कार्यरत रहेको कर्मचारीलाई मात्र स्थायी गर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. रौतहटको मिति २०६४।२।२८ को गाउँ परिषद्को निर्णय नं. २ अनुसार २०५४।५।२१ गते अस्थायी नियुक्ति पाई हालसम्म पनि निरन्तर सोही पदमा कार्यरत पियन दोरीकलाल दास र २०५३।२।९ गतेमा कार्यरत प्राविधिक सहायक श्री विष्णुदेव मधैया नियुक्ति पाई २०५९।८।३ मा अवकाश भै पुनः २०६३।७।१ मा कार्यालय सहायक पदमा नियुक्ति भई कामकाज गरेको र मिति २०५६।१०।२९ मा कृषि कार्यकर्तामा उमाकान्त यादव अस्थायी नियुक्ति भई मिति २०५९।७।५ को निर्णय र २०५९।८।३ को पत्रबाट अवकाश पाई पुनः सोही पदमा २०५९।१०।५ मा नियुक्ति पाई हालसम्म कार्यरत रहेकाले यस नियमावलीमा उल्लेख भएबमोजिम प्रक्रिया अपनाई आन्तरिक प्रतिस्पर्धात्मक परीक्षाद्वारा निजहरूलाई स्थायी पदपूर्ति गर्ने निर्णय भएकोबाट समेत अस्थायी कर्मचारी जम्मा ३ जना रहेको पुष्टि हुन्छ । यसरी म निवेदकले यस विषयमा गा.वि.स.मा विवाद चर्केपछि सरोकार राखी रितपूर्वक मिति २०७०।४।१३ र २०७०।४।१४ मा नक्कल प्राप्त गरी जानकारी प्राप्त भएअनुसार मिति २०६७।५।२९ मा काजमा आएको मलेठ गाउँ विकास समितिका सचिव विपक्षी ताहिर हुसेनले विपक्षी चन्द्रकुमार दासलाई रा.प.अनं. तृतीय श्रेणी सहायक स्तर (मुखिया) पदमा स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ मा तेस्रो संशोधनसहितको नियम २१३ क(१) बमोजिम मिति २०६५।६।१९ को सिफारिश र मिति २०६७।७।१२ को निर्णय र पत्रले स्थायी नियुक्ति गरिएको हो । यसरी चार महिनाको लागि काजमा आएको कर्मचारीले त्यस्तो ठोस स्थायी किसिमको निर्णय गर्ने अधिकार विपक्षीलाई नभएको प्रष्ट नै छ, त्यसमा पनि नियम २१३ क (१) बमोजिम नियुक्ति गर्दा कानूनले भनेको सम्पूर्ण कुरा अवलम्बन नगरीकन गैरकानूनी रूपमा गरिएको प्रष्ट नै छ । कानूनी आधारलाई हेर्दा विपक्षी चन्द्रकुमार दास रा.प. अनं. तृतीय श्रेणी सहायक स्तर (मुखिया) पदमा स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६को तेस्रो संशोधनसहितको नियम २१३ क

(१) बमोजिम मिति २०६५।६।१९ को निर्णय र मिति २०६७।७।१२ को पत्रले स्थायी नियुक्ति गरिएको हो । तर, नियम २१३ क (१) को उद्देश्य त स्थानीय निकायमा धेरै लामो समयसम्म अस्थायीको रूपमा रहेका र हालसम्म निरन्तर कार्यरत् कर्मचारीहरूलाई कानूनी प्रक्रिया पूरा गरी स्थायी गर्नको लागि आएको हो । विपक्षी चन्द्रकुमार दास अस्थायी रूपमा कहिल्यै पनि उक्त गा.वि.स. हाजीर भई कामकाज गरेको अवस्था छैन । गा.वि.स. को च.नं. ०६ मिति २०७०।४।१३ को पत्र र मिति २०६४।२।२८ को गाउँ परिषद्को निर्णयबाट समेत अन्य कर्मचारीहरू कार्यरत् रहेको भए पनि विपक्षी चन्द्रकुमार दास कहिल्यै पनि अस्थायी नियुक्ति पाई हाजीर भई कामकाज नगरेको पुष्टि भइराखेको अवस्थाले गर्दा निज विपक्षीले स्थायी नियुक्ति पाउने प्रश्न नै आउँदैन । यसरी गैरकानूनी रूपमा स्थायी नियुक्ति पाएको प्रष्ट नै छ । तसर्थ: स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ तथा ऐ.को नियमावली, २०५६ को तेस्रो संशोधनसहितको २१३ क (१)को कानूनी व्यवस्थाविपरीत चन्द्रकुमार दासलाई गैरकानूनी रूपमा स्थायी नियुक्ति गराउने गरी भएका मिति २०६५।६।१९ को सिफारिश र मिति २०६७।७।१२ को स्थायी नियुक्तिपत्र बदरभागी रहेका हुँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी विपक्षीहरूका नाउँमा परमादेश लगायत अन्य उपर्युक्त आदेश जारी गरी पाऊँ र मिति २०६५।६।१९ को सिफारिश र मिति २०६७।७।१२ को स्थायी नियुक्तिपत्र कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी तत्कालको लागि विपक्षीहरूका नाउँमा अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरी पाऊँ भन्नेसमेत व्यहोराको रिट निवेदन ।

नियमबमोजिम पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकतर्फबाट विद्वान अधिवक्ता श्री दीपनारायण साहले विपक्षीहरूले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ तथा ऐ.को नियमावली, २०५६ को कानूनी व्यवस्थाविपरीत गाउँ विकास समितिमा कार्यरत् नै नभएका चन्द्रकुमार दासलाई स्थायी नियुक्ति दिने गरी भएको सिफारिश र नियुक्तिको निर्णय गैरकानूनी भएको हुँदा विपक्षीहरूका नाउँमा कारण देखाउ आदेश समेत जारी गरी तत्कालको लागि विपक्षीहरूका नाउँमा अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरी पाऊँ भनी प्रस्तुत गर्नुभएको बहस समेत सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा निवेदकको माग दावीबमोजिम विपक्षीहरूका नाउँमा कारण देखाउको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था समेत छ, छैन सो सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ तथा ऐ.को नियमावली, २०५६ को तेस्रो संशोधनसहितको २१३ क (१)को कानूनी व्यवस्थाविपरीत गाउँ विकास समितिमा अस्थायी पदमा कार्यरत् नै नरहेका चन्द्रकुमार दासलाई स्थायी नियुक्ति गराउने

गरी गा.वि.स.को कार्यालय रौतहटबाट भएको मिति २०६५।६।१९ को सिफारिश र मिति २०६७।७।१२ को स्थायी नियुक्तिपत्र गैरकानूनी रहेको हुँदा उत्प्रेषणको आदेशले उक्त सिफारिश र नियुक्तिपत्र बदर गरी विपक्षीहरूका नाउँमा परमादेशलगायत अन्य उपयुक्त आदेश जारी गरी पाऊँ भन्ने निवेदन दावी रहेको देखिन्छ ।

निवेदन व्यहोरा र विद्वान कानून व्यवसायीको बहस सुनी बिचार गर्दा निवेदकले विपक्षी चन्द्रकुमार दासलाई रा.प.अनं. तृतीय श्रेणी सहायक स्तर (मुखिया) पदमा गा.वि.स.को कार्यालय रौतहटले स्थायी पदमा सिफारिश र नियुक्ति गरेकोमा उक्त सिफारिश र नियुक्ति प्रक्रियाको वैधतामाथि प्रश्न उठाई उक्त नियुक्ति बदरको माग गरी प्रस्तुत रिट दायर गरेको देखिन्छ । रिट निवेदनमा उठाइएका विषयवस्तुसँग निवेदकको प्रत्यक्ष र सार्थक सम्बन्धसमेत देखिन आउँदैन । निवेदक उक्त पदमा प्रतिस्पर्धी होइनन् । मुखिया स्तरको पद कुनै निर्णय गर्न सक्ने अधिकार सम्पन्न पद पनि होइन । मुखिया स्तरको कर्मचारीले प्रदान गर्ने सेवाको परिधि अत्यन्त सीमित हुन्छ केवल सो गा.वि.स.को आफू वासिन्दा हुँ भनेकै भरमा चुनौती दिएको विषयसँग निवेदकको सार्थक सम्बन्ध कायम हुन सक्दैन ।

रौतहट गा.वि.स. कार्यालयले २०६५।३।२५ गते पत्रिकामा सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरी मिति २०६५।६।१९ गते चन्द्रकुमार दाससमेतलाई स्थायी नियुक्ति दिने भनी सिफारिश गरी मिति २०६७।७।१२ मा गाउँ विकास समितिको कार्यालय रौतहटले निज चन्द्रकुमार दाससमेतलाई रा.प. अनंकिन तृतीय श्रेणी सहायक स्तर (मुखिया) पदमा स्थायी नियुक्ति गरे उपर त्यस नियुक्ति प्रक्रियाका अन्य प्रतिस्पर्धीहरूबाट नियुक्तिको वैधतामा प्रश्न उठाई बदरको माग गरी कहिँ कतै प्रश्न उठाएको मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट देखिँदैन । यसरी नियुक्ति प्रक्रियासँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने प्रतिस्पर्धी वा सो पदका आकांक्षीहरूबाट छनौट र नियुक्तिको वैधता प्रक्रिया प्रति कुनै प्रश्न नै नउठाइएको अवस्थामा यस प्रक्रियासँग प्रत्यक्ष सरोकार नै नभएका निवेदकले नियुक्ति प्रक्रियामा प्रश्न उठाई गा.वि.स.लाई विपक्षी बनाई उत्प्रेषणको माग गरी दायर रिटका विषयवस्तुमा प्रवेश गर्न मिल्ने देखिँदैन ।

सो नियुक्ति प्रक्रिया कानूनप्रतिकूल रहेको अवस्थामा जिल्ला विकास समिति र सो उपर स्थानीय विकास मन्त्रालय समेतका निकायले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन र नियमावलीको अधीनमा रही निर्णय गर्न सक्ने स्थिति छ । यस सम्बन्धमा भ्रष्टाचार समेत भएको भए सो हेर्ने निकाय अर्कै छ । मूलतः २०६५।६।१९ को सिफारिश २०६७।७।१२ को निर्णयले भएको कर्मचारीको नियुक्ति गैरकानूनी भन्दै २०७०।४।१३ र १४ मा नक्कल प्राप्त

गरी थाह पाएको भनी दायर हुन आएको रिटमा तेस्रो पक्षको हकाधिकार करीब ३ वर्ष स्थापित नै भइसकेको भएबाट प्रस्तुत रिट निवेदन अनुचित विलम्बयुक्तसमेत छ । निवेदककै निवेदन व्यहोराबाट निवेदक आफूलाई सो गा.वि.स.को सचेत वासिन्दा मान्नु हुन्छ । देख्न बुझ्न र अनुभव गर्न सकिने विषय तत्कालै निजलाई थाहा जानकारी भएको मान्नु पर्ने हुन्छ । कार्यालयमा विगत करीव तीन वर्ष देखि कर्मचारीका रुपमा कार्यरत् व्यक्तिका हकमा सोही गा.वि.स.को सचेत वासिन्दाले थाह पाउन र सो नियुक्तिलाई चुनौती दिन लगाइएको तीन वर्षको अवधिलाई अनुचित विलम्ब मान्नु वाहेक अर्को विकल्प छैन ।

अतः माथि विवेचित आधार कारणबाट जिल्ला सप्तरी गा.वि.स.को कार्यालय रौतहटबाट २०६५।६।१९ को सिफारिशको आधारमा मिति २०६७।७।१२ मा गरेको स्थायी नियुक्ति सम्बन्धमा अनुचित विलम्ब गरी २०७०।४।२९ मा दायर रिट निवेदनको मागदावी औचित्यहीन देखिएबाट विपक्षीहरूबाट कारण देखाउ आदेशसमेत जारी गरिरहनु पर्ने अवस्था नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठर्हछ । प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत(शाखा अधिकृत):- यज्ञप्रसाद आचार्य

कम्प्युटर टाइप:- प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७० साल श्रावण २४ गते रोज ५ शुभम्।